

sornice, la început, era un comerț liber, iar comerciantul lua întreitul și împătritul prețului cu care-l cumpăra dela maștri. Ceasornicele în Pădurea Neagră au rămas multă vreme în aceeași fază ca la început, nesuferind nici o perfecționare, până când au apărut la orizont ceasornicele „Jockele“ și cu cuc. Dela această dată începe o concurență mare și, deodată cu ea, perfecționările. În timpul când perfecționările de mecanism stagnau, se puneau cont mai ales pe forma externă, astfel, în acest timp, s'au scos veritabile capodopere de artă.

Fig. 18.

Ceasornic din industria veche vieneză (Piedecă vergea).
Din colecția autorului.

În aceeași vreme, în Schwarzwald, a început construirea automatelor cântătoare, care, deasemenea, au adus venituri importante locuitorilor, deoarece un astfel de automat se vindea cu 15—25.000 de guldeni.

Industria ceasornicelor din Schwarzwald a trebuit să treacă prin

o criză extraordinară și aceasta numai din cauza conservativismului populației, — la data apariției ceasornicelor americane, — care le făceau o concurență nelocală, din toate punctele de vedere.

În acest timp de decadență a industriei ceasornicelor, populația era săracă de tot, iar statul a trebuit să intervină din nou cu ajutoare, înființând școli de ceasornicărie și introducând o nouă industrie casnică, — aceea a pălăriilor de paie. Prin anul 1861, Arthur Junghans (fabricant de pălării de

Fig. 19.

Ceasornicarul de pe vremuri din Pădurea Neagră.

paie), recunoscând superioritatea ceasornicelor americane, înființează prima fabrică de ceasornice, după modelul ceasornicului american.

Aceste ceasornice erau puse în mișcare de arcuri, nu de greutate, așa încât erau cu mult mai comode și, — în chipul acesta, — investiția lui Arthur Junghans aduse, în scurt timp, roade frumoase.

Deși fabrica înființată de Junghans, la început, avea numai 10 lucrători, prin anul 1870 avea peste o sută, producând zilnic câte 80—100 de ceasornice.

Primul ceasornic construit în această fabrică era un ceasornic american, ușor, cu cadranul stanțat. Butucii roților erau cu dinții goi (Holtrieb).

Astăzi fabrica scoate pe piață zilnic câte 20.000 de ceasornice, dintre care 3000 de bucăți sunt de buzunar și brățări, de mare precizie, — ca și cele din Elveția, — iar restul constă din pendule, statui și deșteptătoare.

În același timp cu începuturile acestei fabrici, în Schwarzwald și în alte părți, s'au mai înființat o serie întreagă de fabrici asemănătoare. Dintre acestea cele mai vestite sunt:

Fabrica de ceasornice Friderich Mauthe, din satul Schweiningen, înființată la anul 1844. Prin anul 1860 fabrica lucra cu 12 oameni, pregătind ceasornice de perete (Schoten) și ceasornice cu cuc. Astăzi fabrica scoate aproximativ 4.500 de ceasornice la săptămână, de diferite tipuri și calibre.

Fabrica de ceasornice Mühlheim a fost înființată prin anul 1873, la Würtemberg. Azi este în plină dezvoltare, lucrând cu aproximativ 500 de muncitori și dă o producție foarte mare, cu tipuri și mărimi preferate.

Fabrica de ceasornice Hamburg-America a fost înființată prin anul 1875, iar azi a trecut în mâinile fraților Junghans, având una din cele mai bune producții.

Fabrica Kinzle a fost înființată în anul 1887, la Komotau

Fig. 20.

Ceasornic statuie cu muzică pe piaptăn din sec. XVII.
Din colecția autorului.

și în Schweningen a N. de către I. Kinzle, dedicându-se, în special, confecționării ceasornicelor de masă și pendulelor. Produce anual 3.000.000 de ceasuri de diferite mărimi.

Fabrica de ceasornice Gustav Becher din Freiburg, înființată în anul 1855, azi produce cele mai perfecte ceasornice, pendule etc.

Boley și Leinen au înființat prima fabrică de unelte pentru ceasornicari. Incepând cu anul 1905, data înființării acestei fabrici, ea a fost cunoscută în întreaga lume.

Anul 1856.

Este anul înființării fabricii de ceasornice „Eterna“, din Granges (Elveția). A fost organizată de ceasornicarul Schild.

În ziua de azi, fabrica Eterna lucrează cu 1000 de muncitori și scoate modelele cele mai nouă.

Anul 1868.

În acest an a fost înființată fabrica de ceasornice „International Watch et Comp.“, în Schaffhausen, de către Rauschenbach, care azi produce ceasornice de precizie mondială.

12. UNELE DATE DESPRE ÎNFIINȚAREA FABRICEI „OMEGA“.

Întreprinderea care fabrică ceasornicele „Omega“ a fost înființată de Louis Brandt, care își trage originea dintr-o familie veche de ceasornicari, din Jura.

Fabrica își avea sediul în La Chaux de Fonds, însă mai târziu (1879) și-a mutat sediul la Biel și Geneva.

Anul 1894 a fost, propriu zis, anul de fondare, deoarece atunci s'a scos primul calibrul „Omega“.

Primul ceasornic confecționat pe cale mecanică (un „Omega“), se află expus în secția de ceasornice a Muzeului German (Deutsches Museum) din München.

La început, fabrica a ocupat 60 de oameni și zilnic a produs 360 de ceasornice. Azi produce 1350 de ceasornice zilnic, și are o adevărată armată de 1500 muncitori.

Anul 1887.

Anul 1887 este data la care a luat ființă cel mai mare depozit de unelte și piese pentru ceasornicari și celelalte branșe înrudite. Depozitul a fost înființat de către Rudolf Flume, sub denumirea „Das Haus des Uhrmachers“, la Berlin. Magazinul azi este în deplină înflorire.

Anul 1878.

Societatea Orologică din Porrentruy, Phenix Watch Co. S. A.

Fabrica de mai sus a fost fondată în anul 1878, de către: Dubail, Monin și Frossard, din Porrentruy. A mai inventat, construit și lansat ceasornicele „Duplex“.

Anul 1896.

Fratelli Borletti, Milano.

Frații Borletti au fondat, în anul 1896, fabrica de ceasornice deșteptătoare, fiind pe atunci singura industrie orologică din Italia, care fabrica toate piesele de ceasornice în atelierele proprii. Astăzi fabrica întreprinde 2000 de lucrători și produce zilnic cca 6000 de ceasornice și mecanisme diferite. Face export în aproape 80 de țări, unde produsele ei sunt cunoscute sub marca „Veglia“.

Anul 1901.

Gunzinger Freres — Rosieres (Elveția).

Firma de mai sus, fondată în anul 1901 de către M. Gunzinger-Alleman, se ocupă cu fabricarea ceasornicelor „Technos“.

Fabrica folosește 230 lucrători și produce zilnic 1800 de ceasornice, ancore și cilindre.

Fabrica „Movado“.

În dezvoltarea rapidă a industriei de ceasornice, un loc de frunte îl deține fabrica Movado, înființată la Chaux de Fonds.

Tot la Chaux de Fonds mai există și o altă fabrică, — în aceeași branșă, — intitulată „Mimo Watch“, care, de asemenea, scoate ceasornice de mare precizie.

Fabrica care azi poartă numele de „Zenith“, a luat naștere în atelierele lui Louis Jaquet-Droz, care a trăit între anii 1752—1789 și F. L. Favre, între anii 1770—1849, în Le Locle (din Elveția). Ea produce tot soiul de ceasornice, atât pentru domni cât și pentru dame.

13. CATEGORII DE CEASORNICE.

În orice meserie sau știință, pentru a putea pătrunde și pentru a putea studia mai bine materia care-i aparține omului, acesta o împarte în diferite clase. Astfel și noi vom încerca să împărțim ceasornicele în mai multe categorii, clase

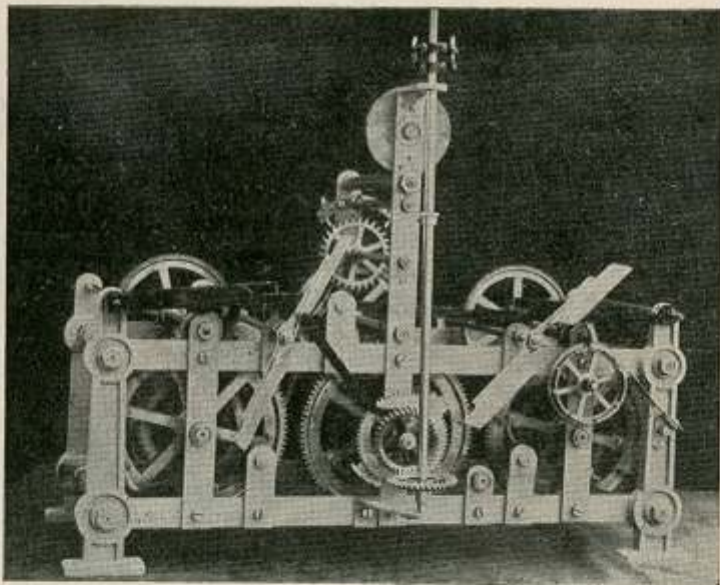

Fig. 21.

Primul ceasornic de turn pregătit în România de Nicolaie Boling.

și diviziuni, pentruca, în chipul acesta, să putem pătrunde mai bine în taina breslei de ceasornicar.

Pentru prima oară, vom încerca să împărțim ceasornicele în două mari categorii: 1. ceasornicele imobile sau stabile și 2. ceasornicele mobile.

14. CEASORNICELE STABILE.¹

Această categorie de ceasornice, în general, este pusă în mișcare de greutate sau curent electric. Categoria cuprinde ceasornicele de turn de biserică, de turn de castele, ceasornicele de interior, ceasornicele observatoarelor astronomice, ceasornicele din piețele publice, cât și pendulele întrebuintate la statui și locuințe private. Tot în această categorie mai intră și ceasornicele electrice, etc.

15. CEASORNICELE MOBILE.

Spre deosebire de cele stabile, ceasornicele mobile sunt puse în mișcare de arcuri motorice, având mersul pe piedecă cu ancoră-cilindru și roată oscilatoare, cu arc spiral.² Această categorie cuprinde: ceasornicele de buzunar, ceasornicele-brățară, de marină, de bord, de avion, de autobuse, de locomotive, ceasornicele deșteptătoare în timpul nopții, cele de bucătărie, etc. etc.

În afară de aceasta, mecanismele ceasornicelor mobile mai găsesc o serie întreagă de aplicații la diferite ceasornice: de control la paznici, la lucrători, la aparatele de taxat telefoanele, la aparatele de pe taximetre, la măsurătoarele de viteză, cât și la diferitele contoare.

Ținem să precizăm, tot în acest capitol, că ceasornicul, — de orice natură, — este instrumentul cu care se măsoară timpul, pe când ceasul și ora sunt unități.

Fig. 22.

Ceasornic antic de Eugen Perret, Geneva.
(Din colecția autorului.)

¹ Jurnal Suisse d'Horlogerie et de Bijuterie, 1936, Nr. 5—6, pag. 83.

² Ibidem, pag. 30.

16. OUL DE NÜRNBERG.

Primul ceasornic de buzunar (1500).

Paralel cu progresul realizat în ramura marilor ceasornice de turn, s'a dezvoltat și interesul general pentru fabricarea unor ceasornice din ce în ce mai mici, care să poată servi uzului personal și individual. Astronomii și mecanicii de precizie, ai timpului, au încercat să înlocuiască vechiul sistem de punere în mișcare a ceasului cu greutatea, cu alte sisteme ingenioase, dar nu au ajuns la rezultate strălucite.

Fig. 23.

Oul de Nürnberg sec. XVI.

Prin anul 1500, Henlein¹ (alias Hele² Petru), un precursor al marilor fabricanți de ceasuri din zilele noastre, a reușit să descopere un ceasornic care era pus în mișcare de arcuri încordate.

După 11 ani de muncă serioasă, Henlein Petru reușește să facă un ceasornic de buzunar, care umbla încontinuu 40 de ore. Acest ceasornic, după forma particulară pe care o avea, s'a numit „Oul de Nürnberg“, deoarece autorul lui era cetățean al acestui oraș. Oul de Nürnberg, în scurtă vreme, a ajuns la o astfel de perfecționare încât era întrebuințat și ca ceasornic deșteptător. El suna, ori era purtat în buzunar, ori în punguliță.

Arcul descoperit de Henlein și întrebuințat la ceasornicele de buzunar era considerat ca un reprezentant al forței motrice, deoarece după ce era încordat el reda energia înmagazinată, în mici unități, după caz și necesitate, reușind să facă, prin aceasta, toate mișcările utile. Dacă ar fi să facem o istorie mai precisă a dezvoltării și pregătirii ceasornicelor

¹ Meyers Konv. Lexikon, 1909, Vol. 19, pag. 873.

² Das Buch des Erfindungen, Gewerbe und Industrien, 1874, ediția VI, pag. 246.

de buzunar, ar trebui să ne ocupăm atât de fiecare inventator în parte, cât și de toate fabricile existente azi, dar, deoarece aceasta ar ocupa foarte mult spațiu, ne mulțumim a da doar câteva date mai importante.

După ce, în cele de mai sus, am stabilit data primelor începuturi în această ramură, acum vom căuta să redăm, pe rând, fazele mai importante prin care au trecut ceasornicele de buzunar. Industria veritabilă a „Ouălor de Nürnberg“ s'a dezvoltat și a ajuns la o completă înflorire, abia după anul 1530. Ea nu a fost o industrie propriu nürnberghează, ci a fost generalizată în întreaga Germanie.

Forma externă a ceasornicelor de buzunar, la început, — după cum am amintit mai sus, — era simplă și unitară, construită din fier, în forma unui ou. Gusturile începând să se desvolte, în scurtă vreme, cutiile ceasornicelor vechi nu mai corespundeau necesității artistice a timpului. Invențiunile nouă, din alte domenii, au fost puse în slujba ceasornicării și, astfel, smălțul și emailul,¹ — cunoscute încă de pe vremea lui Rugherus și Theophilus (din anii 1009—1100), — au venit să decoreze cutiile de mai înainte, deoarece lumea selectă pretindea ca ceasornicele să aibă aspectul exterior luxos și plăcut ochilor.

Ceasornicele smălțuite au apărut după anul 1630.² Ele purtau pe capace figuri de persoane și peisagii. Mai târziu cutiile ceasornicelor au început să se facă din diferite metale, — fie chiar metale nobile, — ca: fier, nichel, argint, aur și platină, care erau cizelate, gravate, emailate și decorate, de multe ori cu pietre veritabile și prețioase.

Pietrele întrebuințate la decorul extern erau de preferință: diamante, rubine, safire, smaragde, etc. Invențiunea lui Henlein Petru, în scurtă vreme, s'a popularizat în aproape toată Germania, astfel încât „Oul de Nürnberg“ a devenit un ceasornic care se lucra aproape peste tot. În jurul anului

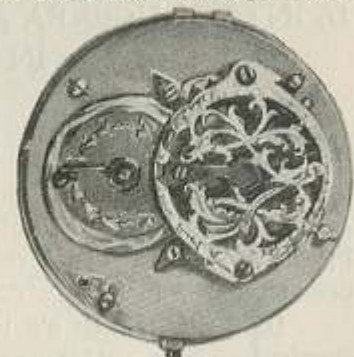

Fig. 24.

Mecanism de ceasornic, piedecă cu vergea, din colecția autorului.

¹ Mihálik József: A zománc, 1901, Stampfel-féle zsebkönyvtár, pag. 21.

² Revista Orologiu.

1600, ceasornicele de buzunar, de acest fel, erau foarte bine cunoscute și căutate peste tot. Aceste ceasornice, puțin mai târziu, au început să primească o formă mai lată și se purtau atârinate de gât, cu diferite lanțuri de aur, argint sau platină.

17. INTRODUCEREA MESERIEI DE CEASORNICAR ÎN ELVEȚIA.

Pe la anul 1690, un tânăr elvețian, — care a călătorit prin Anglia, Franța și Germania, — a adus cu sine tehnica pregătirii și executării ceasornicelor, în țara sa de baștină. Acest tânăr s'a numit Daniel Jean Richard (1663—1741), (vezi fig. 25). El a fost acela care a introdus, pentru prima dată, ceasornicăria în Chaux de Fond, din Elveția.

Dela el încoace s'a înființat o veritabilă industrie a ceasornicelor, care astăzi este cea mai însemnată de pe tot globul pământesc. Paralel cu introducerea meseriei de ceasornicar în Elveția, în toate părțile au început să se lucreze intens în această branșă, dându-se la iveală perfecționări nouă, în acest domeniu. Astfel la

anul 1674

Cristian Huygens, un locuitor al Parisului, inventează și lucrează cu propria sa mână, primul ceasornic de buzunar cu arc spiral, care a făcut o adevărată revoluție în arta pregătirii ceasornicelor de precizie.

Ele se întrebunțează și astăzi — ba ceva și mai mult — a înlocuit peste tot sistemele anterioare.¹

Anii 1672—1700.

Smalțul și emailul, descoperite cu mult înainte, în această perioadă au ajuns să fie întrebuințate foarte mult la decorarea capacelor de ceasornice. Istoria ne amintește chiar și de cei mai mari specialiști în astfel de decoruri. Aceștia se numesc: Jean Toutin, din Berlin,² Jean și Pierre (1655—1723), din Geneva,³ care au fost ucenicii celui dintâi.

¹ Uhren von Ernst von Bassermann—Jordan, Band 7, 1920, pag. 118. Berlin.

² Ibidem, pag. 120.

³ Ibidem.

Anul 1695.

În acest an, Tomas Tomplion (1638—1713) a pus în practică împiedecarea ritmică-cilindru, aparat care mai târziu, la anul 1695, a fost perfecționat.

Fig. 25.

Arborele genealogic al ceasornicarilor Elvețieni

1. Daniel Jean Richard, 1663—1741	6. A. L. Breguet, 1747—1823
2. Pierre Jaquet-Droz, 1721—1788	7. H. Louis Jaquet-Droz, 1752—1489
3. F. Berthou, 1727—1807	8. T. L. Favre, 1770—1849
4. A. L. Perrelet, 1728—1862	9. F. L. Perrelet, 1781—1845
5. J. F. Houriet, 1743—1830	10. Sylvain Maref, 1805—1890

Anul 1700.

Până la acest an, toate mecanismele de ceasornice erau făcute numai din metale, osile însă, care erau făcute dintr'un oțel fin, de regulă toceau gaura din schelet, deoarece arcul motoric, prin forța înmagazinată, împingea angrenajul roților spre desfacere. Din această cauză gaura se tocește la o parte luând o formă eliptică, iar de aici provine împiedecarea și oprirea ceasornicului. Acest defect aducea după sine stricarea nu numai a găurilor, dar chiar și distrugerea dinților dela roți. În urma acestor inconveniente, Genfer Fatio, din Londra,¹ înlocuiește găurile cu bușe de rubin (piatră).

Anul 1704.

La patru ani după prima întrebuințare a pietrelor (rubi- nelor) ca bușe la capetele de osii, Baufre încercă să înlocuească mersul-ancoră cu unul cilindric.

Primul cilindru odihnitor (ruhenden Zylindergang)² făcut de Baufre, a fost executat din diamant. Cilindrul odihnitor a

Fig. 26.

Ceasornic repetator cu cilindru de safir. (Din colecția autorului).

lui Baufre a fost introdus, în scurtă vreme, în industria ceasornicarilor și mai persistă încă și azi. Cilindrul, în zilele noastre, este făcut dintr'un oțel fin. Aceste ceasornice cu mers-cilindru-odihnitor nu sunt de mare precizie fiindcă pot fi influențate de diferitele stări atmosferice. (Fig. 26).

¹ Bibliothek für Kunst- und Antiquitätensammler, 1920, Band 7, pag. 120.

² Uhren von E. von Bassermann—Jordan, 1920, Vol. 7, pag. 120.

Anul 1714.

Marina engleză, comercială și de războiu, dezvoltându-se peste măsură, avea lipsă de ceasornice de precizie pentru bord. Pentru aceasta, guvernul englez publică un concurs cu un premiu de 20.000 fonți, pentru cel mai reușit ceasornic de precizie.¹

Anul 1724.

Jean Baptiste descoperi roțița cu dinți dubli, care dă un mers ce se numește duplex.² În zilele noastre, acest mers nu se mai întrebuințează la fabricații nouă.

Anul 1735.

În acest an, fizicianul Harrison³ a descoperit roata balansă de compensație, compusă din două metale deosebite (de regulă oțel și alamă), care, prin diferența ce există la indicele de dilatație, nu face nici o diferență de timp la mișcare, în raport cu variația de temperatură.

Anul 1750.

Thomas Mudge (1715—1794)⁴ a reușit să aducă mari îmbunătățiri furcii ancore, sau, mai bine zis, ancorei cu furcă, însoțind-o cu palete de piatră și cu mers liber. În chipul acesta mersul ceasornicului a fost cu mult mai precis.

Perfecționarea adusă de Mudge a dat mari rezultate, care, până în ziua de azi, se păstrează la ceasornicele de mare precizie.

Anul 1755.

La Paris, Romilly a făcut primul ceasornic cu mersul de 8 zile și cu tactul de o secundă. Dela această dată au intrat în vigoare secundarele, așa încât pe acesta putem să-l numim „părintele secundarelor“.

¹ Uhren von E. von Bassermann—Jordan, Berlin, 1920, Vol. 7, pag. 120.

² Ibidem, pag. 122.

³ Ibidem, pag. 123.

⁴ Ibidem, pag. 124.

Anul 1775.

Johann Arnold¹ (1744—1799), a fost acela care a inventat și a pus în aplicare arcul spiral cilindric (zylindrische Spirale), întrebuințat, în zilele noastre, la ceasornicele cronometru.

Anul 1792.

Louis Abraham Breguet, originar din Paris,² descoperi un nou arc spiral, care se întrebuințează și în zilele noastre. Acest arc spiral îi poartă chiar și numele. El se întrebuințează numai la ceasornicele fine. Cu ajutorul acestui arc spiral s'au putut pune la punct ceasornicele de marină. El a trăit între 1747—1823.

Anul 1839.

În Elveția, Philippe Patek (din Geneva),³ a înființat un atelier de ceasornicărie, care, în scurtă vreme, s'a dezvoltat într-o fabrică model. Aceasta, prin produsele sale recunoscute de toată lumea, stă în fruntea tuturor fabricelor de ceasornice de buzunar. Precizia ceasornicelor „Patek“ o garantează Observatorul Astronomic din Geneva. Fiecare ceasornic este însoțit de „Buletinul de observații și control“. Incepând din anul 1844, fabrica Patek⁴ deține primele premii la diferite concursuri de ceasornice.

Anul 1842.

Adrian Filipp⁵ a fost marele animator și inventator al ceasornicelor cu întoarcerea pe fus (remontoir), deoarece până la el toate ceasornicele de buzunar se întorceau cu o cheiță separată.

Dela această dată, toate ceasornicele fabricate — pentru bărbați și dame — se întorc exclusiv cu remontoir (mecanism de întors).

Anul 1845.

La această dată s'a fondat una dintre cele mai mari fabrici de ceasornice din lume. Ea stă la același nivel cu fa-

¹ Uhren von E. von Bassermann—Jordan, Berlin, 1920, Vol. 7, pag. 124.

² Ibidem, pag. 132.

³ Din prospectul trimis autorului cu scrisoarea din 14 Decembrie 1932, dela Geneva.

⁴ Uhren von E. von Bassermann—Jordan, Berlin, 1920, Vol. 7, pag. 126.

⁵ Din scrisoarea trimisă de fabrică autorului, Dresden (Glashütte) la 1 Febr. 1937.

brica Patek, din Geneva. A fost înființată de către Ferdinand Adolf Lange, din Dresda. După moartea înființătorului, fabrica a trecut în mâinile copiilor, luând denumirea de „A. Lange & Söhne Glashütte“.¹ Această fabrică s'a înființat prin ajutorul guvernului saxon, în urma încetării exploatarei minelor de argint, când populația trăia în cea mai mare mizerie. La început, fabrica avea 14 muncitori învățați. Astăzi, posedând utilajul cel mai perfect, lucrează cu 80 de muncitori. În afară de muncitorii interni, în jurul fabricii s'a dezvoltat o veritabilă industrie casnică; arătătoarele și balansele se lucrează acasă. De aproape 40 de ani, această fabrică confecționează și cronometere de marină. În ultima vreme a câștigat 41 de premii și medalii de aur, la diferitele expoziții.

18. CEASORNICUL BORDIER DE GENEVA.

Oul de Nürnberg, — primul ceasornic de buzunar — îndată după inventarea lui (1500), a creat un adevărat răsunet în toată lumea. Maeștrii renumiți ai timpului s'au sbătut pentru a progresa și a scoate la iveală ceasornice-ou, din ce în ce mai frumoase și mai precise.

Descoperirea emailului a adus cu sine o fază nouă în arta decorativă a acestor ceasornice, care, pe lângă serviciile reale aduse persoanei posesoare, îi mai dau și o bijuterie de mare valoare artistică.

Un astfel de ceasornic-bijuterie, — unic în analele istoriei ceasornicăriei, — se află în colecția personală a autorului (I. Rațiu (Ratz) bijutier, Cluj).

Acest ceasornic a fost făcut prin anul 1600 de către marele maestru ceasornicar Bordier, din Geneva.

Mecanismul acestui ceasornic este executat cu mâna, din alamă. Forța motrică o dă un arc liber, cu lanț de întoarcere pe cheie. Mersul acestui ceasornic are o împiedecare ritmică, prin coroana cu colți (Spindelhemmung). Cadranul e făcut din argint fin, fiind emailat și aurit. Valoarea ceasornicului o mărește și cutia și piedestalul pe care este montat. (Fig. 27).

¹ Din scrisoarea trimisă de fabrică autorului.

Cutia care închide mecanismul, de formă ovală, atât în interior cât și la exterior este frumos decorată cu aur și email, de diferite culori. În partea internă a cutiei se închide, în dosul mecanismului, un tablou în email de o

Fig. 27.
Ceasornicul de Bordier de Geneva
(Din colecția autorului).

rară valoare artistică, care înfățișează pe o nobilă romană în timp ce slava îi spală picioarele. În planul al doilea al acestui tablou, se vede un idol roman pe pedestal. Pe spatele cutiei e un alt tablou, de o valoare și mai mare. El reprezintă negustorii care încearcă să-l vândă pe Iosif. Această scenă e redată într'un peisagiu orientat, decorativ. Marginea cutiei e decorată cu flori și executată în aur fin. Deasupra cutiei este o mică statueta a lui Amor, șezând plictisit pe un butuc, decorat în email verde. Cadranul este închis cu sticlă-cristal, ovală, prinsă într'un cadru de argint, pe ghiare în formă de frunze.

Acest ceasornic-ou este susținut de un pelican de argint emailat în alb, având aripile deschise. El își alimentează trei puișori, care așteaptă să fie nutriți.

Pelicanul și puișorii sunt așezați pe un cuib, susținut de un corp fazonat geometric și decorat cu aur și email.

Partea inferioară are forma unei emisfere. Pe ea avem patru tablouri romane. Fiecare din aceste tablouri reprezintă, în afară de peisagiile frumoase, — în primul plan, — câte o scenă istorică din

viața nobililor Romani. Între tablourile de pe emisferă sunt patru basoreliefuli (plachete), care reprezintă bustul lui Amor.

Picioarele pedestalului, în număr de patru, sunt formate din prelungirea bustului celor patru îngeri cu aripile deschise. Partea internă a emisferei este emailată în albastru, având un decor în stil „renesance”, în negru.

Ceasornicul descris mai sus, în decursul timpurilor, a fost păstrat de familia baronului Kemény de Győrmonostor.

El funcționează și azi.

19. LĂMURIREA UNEI TRADIȚII RELE.

Din obiceiul vechiu de a decora ceasornicele cu pietre de mare valoare, a rămas expresia: „nu-mi duc ceasornicul la ceasornicar, că-mi schimbă pietrele”. Pentru a înțelege proveniența acestei expresii, trebuie să dăm următoarele lămuriri. La un ceasornic distingem două părți: mecanismul și capacul. Pietrele din mecanism (rubine) sunt atât de mici încât valoarea uneia, fiind chiar veritabilă, nu întrece suma de doi lei aur, iar mâna de lucru ar costa dublu, deoarece e necesară o muncă foarte migăloasă, pentru această schimbare. Pietrele care se întrebuițează încă din secolul al XVII-lea încoace, la mecanismul ceasornicelor de buzunar, nu sunt altceva decât niște sticle ordinare sau, în cel mai bun caz, pietre artificiale și colorate, a căror valoare nu întrece suma de 0.50 bani aur, fie că sunt găurite (bucșe), fie că sunt numai acoperitoare.

În cazul când se strică ceasornicul, omul este silit să meargă la ceasornicar, lăsând ceasornicul întreg, — cu capace cu tot, — pentru reparație.

Clientul cunoscând expresia de mai sus, din bătrâni, fără să-și dea seama de slăbiciunea lui, atrage atențiunea ceasornicarului să îngrijească de obiect și să nu i se întâmple ceva. Prin aceasta, cu toții înțeleg ca să nu se schimbe pietrele sau vreo piesă din mecanism, fapt despre care am argumentat mai sus că nu poate avea loc. În ceea ce privește pietrele din capace, dela exterior, putem să afirmăm categoric că nu există nici un ceasornicar sau giuvaergiu, — de ar fi cât de sărac, —

care să-și pună existența în joc pentru valoarea pietrei de care ar fi bănuț că a schimbat-o. Meseria de ceasornicar și giuvaergiu

Fig. 28.

Ceasornic antic cu decor de pietre
(Din colecția autorului)

este o bransă de pură încredere, bazată pe morală și conștiință, pentru că numai în chipul acesta poate să-și asigure viitorul prin clientela sa. În cazul când e vorba de vreo piatră, nu poate să fie altceva decât faptul că respectivului client îi lipsește memoria vizuală și, nefiind specialist, nu poate să-și recunoască pietrele la prima vedere, deoarece reflexele de lumină, date de pietre, se schimbă după timp, poziție și curățire. Menținem, cu toate acestea, proverbul că: „nu există pădure fără uscături“. Un obiect decorat și ornamentat cu pietre scumpe, prin natura sa, de câte ori îl privește omul și de

câte ori îi mișcă poziția, apare sub alt aspect.

20. MESERIA DE CEASORNICAR ȘI GIUVAERGIU ÎN ROMÂNIA.

În ceea ce privește bransa ceasornicării în România, suntem foarte înapoiți, deoarece pe întreg teritoriul României nu există nici o singură fabrică de ceasornice. România nu a făcut altceva decât a importat produsele statelor apusene. Maeștrii români s'au mulțumit să aducă doar mici modificări și reparații obiectelor importate.

În ceea ce privește bransa giuvaergiilor în această țară, stăm cu ceva mai bine. Chiar dela începutul Principatelor române s'a găsit, ici-colea, câte un biet giuvaergiu român care făcea pe furnizorul curții domnitoare. O parte din bijuteriile vândute curților domnitoare și vechilor boieri români erau importate, iar o altă parte erau lucrate de băștinași. După întregirea României-Mari, meseria giuvaergiei a luat o mare dezvoltare, în aproape toate orașele mai însemnate din țară.